

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

ĐÀO THỊ HỒNG HẢI

**RÈN LUYỆN CHO HỌC SINH LỚP 8
KỸ NĂNG SỬ DỤNG YẾU TỐ BIỂU CẢM KHI
TẠO LẬP VĂN BẢN NGHỊ LUẬN**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Thái Nguyên - 2013

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

ĐÀO THỊ HỒNG HẢI

RÈN LUYỆN CHO HỌC SINH LỚP 8
KỸ NĂNG SỬ DỤNG YẾU TỐ BIỂU CẢM KHI
TẠO LẬP VĂN BẢN NGHỊ LUẬN

CHUYÊN NGÀNH: LÝ LUẬN VÀ PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC VĂN - TIẾNG VIỆT
MÃ SỐ: 60.14.01.11

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Người hướng dẫn khoa học: GS.TS. LÊ A

Thái Nguyên - 2013

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của tôi. Các nội dung nêu trong luận văn là kết quả làm việc của tôi và chưa được công bố trong bất cứ một công trình nào khác./.

Thái Nguyên, ngày 08 tháng 08 năm 2013

Tác giả luận văn

Đào Thị Hồng Hải

**XÁC NHẬN CỦA
NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC**

**XÁC NHẬN CỦA
CHỦ NHIỆM KHOA NGỮ VĂN**

GS.TS LÊ A

LỜI CẢM ƠN

Trước tiên em xin bày tỏ lòng kính trọng và biết ơn sâu sắc đến Thầy giáo, **GS. TS. LÊ A** - người Thầy hướng dẫn luận văn của em. Thầy đã tạo mọi điều kiện động viên và giúp đỡ em trong suốt quá trình thực hiện và hoàn thành luận văn này.

Em cũng xin chân thành cảm ơn Khoa Ngữ văn; Khoa Sau Đại học - Trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên đã tạo điều kiện cho em có một môi trường học tập và nghiên cứu thuận lợi để em hoàn thành tốt luận văn của mình.

Em xin chân thành cảm ơn các Giáo sư, Phó Giáo sư, Tiến sĩ đã tham gia giảng dạy tận tình lớp Cao học Lý luận và Phương pháp dạy học Văn - Tiếng Việt K19 - ĐHSP Thái Nguyên.

Xin chân thành cảm ơn các bạn đồng nghiệp, các em học sinh lớp thực nghiệm và tất cả các bạn bè, người thân đã ủng hộ và tạo điều kiện giúp đỡ tôi trong quá trình thực hiện luận văn. Trong điều kiện hạn hẹp về thời gian và khả năng có hạn, luận văn này không tránh khỏi những thiếu sót nhất định. Rất mong nhận được những ý kiến đóng góp của Quý thầy, cô và các bạn đồng nghiệp.

Trân trọng cảm ơn !

Thái Nguyên, ngày 10 tháng 8 năm 2013

Tác giả luận văn

Đào Thị Hồng Hải

MỤC LỤC

	Trang
Trang phụ bìa	
Lời cảm ơn	i
Lời cam đoan	ii
Mục lục	iii
Danh mục các ký hiệu, chữ viết tắt.....	iv
MỞ ĐẦU.....	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử vấn đề.....	4
3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu	7
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	8
5. Giả thuyết khoa học	8
6. Phương pháp nghiên cứu.....	8
7. Đóng góp của luận văn.....	9
8. Cấu trúc của luận văn.....	10
CHƯƠNG 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN CỦA VIỆC GIẢI QUYẾT NHIỆM VỤ NGHIÊN CỨU.....	11
1.1. CƠ SỞ LÝ LUẬN	11
1.1.1. Phương thức biểu đạt và các kiểu loại văn bản	11
1.1.2. Kỹ năng và kỹ năng sử dụng kết hợp yếu tố biểu cảm trong bài văn nghị luận	17
1.2. CƠ SỞ THỰC TIỄN.....	22
1.2.1. Thực trạng tài liệu (Sách giáo khoa, sách giáo viên, sách tham khảo) ...	22
1.2.2. Thực trạng dạy học thực hành kỹ năng sử dụng yếu tố biểu cảm trong bài văn nghị luận.....	23
CHƯƠNG 2. BÀI TẬP RÈN LUYỆN KỸ NĂNG SỬ DỤNG YẾU TỐ BIỂU CẢM TRONG BÀI VĂN NGHỊ LUẬN CHO HỌC SINH LỚP 8	29
2.1. Giới thiệu khái quát các bài tập	29

2.2. Miêu tả các bài tập	30
2.2.1. Bài tập loại 1: Nhận diện và phân tích tác dụng của yếu tố biểu cảm trong văn bản nghị luận	30
2.2.2. Bài tập loại 2: Tạo lập văn bản nghị luận có sử dụng yếu tố biểu cảm.	49
2.2.3. Bài tập loại 3: Bài tập chữa lỗi sử dụng yếu tố biểu cảm trong văn bản nghị luận.....	60
2.3.1. Rèn luyện kỹ năng sử dụng yếu tố biểu cảm ở phần Tập làm văn...	67
2.3.2. Rèn luyện kỹ năng sử dụng yếu tố biểu cảm ở các phân môn liên quan.....	70
CHƯƠNG 3. THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM.....	72
3.1. Mục đích và nhiệm vụ thực nghiệm	72
3.1.1. Mục đích thực nghiệm.....	72
3.1.2. Nhiệm vụ thực nghiệm.....	72
3.2. Đối tượng và địa bàn thực nghiệm	73
3.2.1. Đối tượng thực nghiệm	73
3.2.2. Địa bàn thực nghiệm	73
3.3. Nội dung và cách thức tiến hành thực nghiệm.....	73
3.3.1. Nội dung thực nghiệm.....	73
3.3.2. Cách thức tiến hành thực nghiệm	74
3.4. Phân tích và đánh giá kết quả thực nghiệm.....	94
3.4.1. Đánh giá riêng về khả năng sử dụng yếu tố biểu cảm trong bài nghị luận của học sinh qua các phiếu bài tập	94
3.4.2. Đánh giá chất lượng bài viết.....	95
3.5. Kết luận chung về dạy học thực nghiệm.....	97
KẾT LUẬN.....	98
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	100
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC KÝ HIỆU, CHỮ VIẾT TẮT

THCS	: Trung học cơ sở
SGK	: Sách giáo khoa
SGV	: Sách giáo viên
HS	: Học sinh
GV	: Giáo viên
NL	: Nghị luận
PTBĐ	: Phương thức biểu đạt
Nxb	: Nhà xuất bản
G.S	: Giáo Sư
T.S	: Tiến sĩ

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Sử dụng yếu tố biểu cảm hợp lí làm bài nghị luận sinh động và giàu tính thuyết phục

Khi tạo lập văn bản, người viết (nói) đều sử dụng những phương thức biểu đạt nhất định. Phương thức biểu đạt được hiểu như là cách thức phản ánh và tái hiện đời sống phù hợp với một mục đích, một ý đồ nhất định của người viết, người nói. Chẳng hạn, phương thức miêu tả là phương thức dùng cách thức miêu tả để phản ánh và tái hiện đời sống, còn phương thức biểu cảm lại trực tiếp thể hiện và bày tình cảm, cảm xúc của mình đối với đối tượng được nói tới. Căn cứ vào phương thức biểu đạt chính, người ta chia văn bản thành: văn bản tự sự ứng với phương thức tự sự, văn bản miêu tả ứng với phương thức miêu tả, văn bản nghị luận ứng với phương thức lập luận, ... Văn nghị luận lấy lập luận làm phương thức biểu đạt chính. Mỗi bài văn nghị luận là một hệ thống lập luận bao gồm các luận điểm và luận cứ hùng hồn có logic lập luận chặt chẽ, sắc bén nhằm làm sáng tỏ luận đề, thuyết phục người đọc. Tuy nhiên để người đọc (người nghe) được thuyết phục cả về lí trí lẫn tình cảm, người viết văn nghị luận cần phải biết kết hợp nhuần nhuyễn các yếu tố biểu cảm. Yếu tố biểu cảm sẽ làm cho tâm hồn, trái tim người đọc (người nghe) bị lay động, người đọc (người nghe) sẽ cùng yêu với tình yêu, cùng căm ghét với lòng căm ghét của người viết. Có thể nói, biểu cảm có vai trò quan trọng không thể thiếu, góp phần cho bài văn nghị luận hay và giàu sức thuyết phục. Đúng như bài học sâu sắc về cách viết của nhà nghiên cứu Nguyễn Hiến Lê: *“Ý mới mẻ, xác đáng, văn bóng bẩy, rục rờ mà thiếu tình thì vẫn lạnh lẽo, không cảm được người đọc; và tác giả có thể được kính phục, mà không bao giờ trở thành bạn thân của ta. Ta chỉ yêu những cây bút gởi được niềm vui, nỗi buồn của ta.”* [19].

Nhưng, để bài văn nghị luận có sức biểu cảm cao, trước tiên người làm văn phải thật sự có cảm xúc trước những điều mình viết (mình nói), và phải

biết diễn tả cảm xúc đó bằng những từ ngữ, những câu văn có sức truyền cảm. Đặc biệt, sự diễn tả cảm xúc cần phải chân thực và không phá vỡ mạch lạc của bài văn; kết hợp yếu tố biểu cảm đúng lúc, đúng chỗ, đúng liều lượng sẽ làm cho những điều lý trí đã nêu tăng thêm sức lay động và cảm hoá lòng người.

1.2. Sử dụng yếu tố biểu cảm trong bài văn nghị luận đúng vị trí và liều lượng không dễ, cần phải được nghiên cứu

Muốn phát huy hết tác dụng của yếu tố biểu cảm trong bài văn nghị luận, trước hết người viết không chỉ cần suy nghĩ đúng, nghĩ sâu về các vấn đề bàn luận mà còn phải thật sự xúc động trước những điều mình đang viết, đang nói, đang bàn luận. Đó là cảm xúc chân thành, tự nhiên và sâu sắc, xuất phát từ đáy lòng, trái tim người viết. Nhưng những cảm xúc chân thành và sâu sắc ấy phải được biểu hiện trong bài văn nghị luận sao cho phù hợp, không phá vỡ mạch lập luận. Biểu cảm trong văn nghị luận không hoàn toàn giống trong văn tự sự, miêu tả hay biểu cảm đơn thuần. Biểu cảm trong nghị luận là để nghị luận. Nó phải hòa vào luận cứ, luận chứng, làm nổi bật và khác sâu luận điểm trong lòng người nghe. Nó diễn tả luận điểm, luận chứng bằng hình ảnh, bằng câu cảm, bằng từ ngữ gợi cảm nhưng vẫn không quên nhiệm vụ làm sáng tỏ hệ thống luận điểm.

Cho nên không phải càng dùng nhiều từ ngữ biểu cảm, nhiều câu cảm thì giá trị biểu cảm trong bài văn nghị luận càng tăng. Ngược lại nếu dùng quá nhiều mà không phù hợp sẽ biến bài văn nghị luận thành lý luận dông dài, không đáng tin cậy, hoặc làm giảm bớt sự chặt chẽ trong mạch lập luận, thậm chí phá vỡ logic luận chứng. Cuối cùng có thể làm bài nghị luận xa rời thể loại, lạc sang biểu cảm đơn thuần. Vấn đề ở đây là mức độ, là cách biểu hiện.

Biểu cảm chỉ là yếu tố phụ trợ, biểu cảm nhưng không được làm giảm hoặc làm mất đi đặc trưng nghị luận cả về nội dung cũng như hình thức. Thế nên, khi làm văn nghị luận phải biết và rèn luyện cách biểu cảm. Bởi sử dụng kết hợp yếu tố biểu cảm đúng vị trí và liều lượng không dễ, mức độ đưa những yếu tố này vào văn bản nghị luận đến đâu? Sử dụng như thế nào? Sử

dụng vào chỗ nào một cách có hiệu quả mà không làm tổn hại đến mạch nghị luận chung, hoặc không làm loãng hay biến chất bài văn nghị luận là vấn đề không đơn giản. Và những thành tựu nghiên cứu trả lời vấn đề này chưa nhiều nên cần thiết phải tiếp tục nghiên cứu tìm hiểu.

1.3. Đề tài nghiên cứu góp phần tháo gỡ khó khăn, lúng túng cho giáo viên và học sinh trong dạy học sử dụng yếu tố biểu cảm trong bài văn nghị luận

Qua thực tế giảng dạy và thực nghiệm điều tra ở một số trường THCS, có thể thấy rằng cả giáo viên và học sinh đều rất lúng túng khi sử dụng kết hợp các yếu tố biểu đạt trong khi dạy và học làm văn nghị luận. Giáo viên trong quá trình dạy học thì bị hạn chế bởi năng lực, thời gian, phương pháp dạy học và tài liệu tham khảo,... chưa gây được hứng thú cho các em trong giờ luyện tập. Học sinh thì rất ngại học và làm bài văn nghị luận, tạo lập văn bản nghị luận trên cơ sở cảm tính, hiểu thế nào thì viết thế ấy, chưa có kỹ thuật, kỹ năng cụ thể. Phải chăng hiện nay chúng ta dạy tập làm văn vẫn còn theo lối áp đặt, khuôn mẫu, mà chưa chú trọng cho các em luyện tập và rèn kỹ năng làm bài? Bởi làm văn là môn học thực hành, cho nên cần quan tâm đến việc luyện tập rèn kỹ năng cho học sinh. Mà sự hình thành kỹ năng không thể nào thực hiện được nếu không có sự lặp đi lặp lại nhiều lần của việc giải các bài tập. Do vậy, xây dựng một hệ thống bài tập rèn luyện kỹ năng sử dụng yếu tố biểu cảm khi tạo lập văn bản nghị luận vừa tương ứng với các vấn đề lý thuyết văn nghị luận vừa phù hợp với điều kiện giảng dạy trong nhà trường là một vấn đề hết sức cần thiết không chỉ đối với giáo viên mà còn với cả học sinh. Hệ thống bài tập thích hợp sẽ vừa giúp cho giáo viên có thêm tài liệu giảng dạy, vừa giúp học sinh có phương tiện để vận dụng lý thuyết để hình thành những kỹ năng cần có trong khi tạo lập văn bản nghị luận.

Từ nhận thức trên luận văn “***Rèn luyện cho học sinh lớp 8 kỹ năng sử dụng yếu tố biểu cảm khi tạo lập văn bản nghị luận***” mong muốn giúp cho học sinh lớp 8 có thêm kỹ năng làm văn nghị luận bên cạnh nhiều kỹ năng khác trong việc tổ chức bài nghị luận vốn là rất khó đối với các em.